

VALLOIS. Een Noord-Franse schildersfamilie in dialoog met Vlaanderen

Joost De Geest

Claude Vallois (Rijsel, °1927) behoort, als kunstenaar, tot de generatie van het “Atelier de la Monnaie”, die een vijftiental jaar na die van de zogeheten School van Roubaix, in de belangstelling kwam. Deze generatie kreeg recentelijk officiële erkenning via een overzichttentoonstelling in het Rijks Museum voor Schone Kunsten. Deze beweging onderhield uitstekende contacten met Vlaanderen en Brussel. Het bestaan van het kunstenaarscafé “La chèvre folle” in Oostende heeft daar een grote rol in gespeeld.

Hij volgt les aan de École des beaux-arts in Rijsel. Hij ontmoet daar ook jonge kunstenaars die de maffe academische gewoonten in vraag stellen en een jonge schilderes, Michèle Carnel, die later zijn vrouw wordt. Dat alles leidt in 1959 tot de oprichting van het Atelier de la Monnaie (op nr. 61 in de rue de la Monnaie, bijna rechtover de École des Beaux-Arts!). Het atelier was alles samen: atelier voor de kunstenaars, ontmoetingsplaats, expositieruimte, conferentiezaal enz. Daar brak de speelse geest van de Sixties door, met de eerste happenings, installaties, provocaties, vaak met een internationale inbreng.

In die jaren (1958 – begin jaren ‘60) schildert Vallois bij voorkeur het Vlaamse landschap, tussen Rijsel en de zee. Hij staat qua vormgeving niet ver van het latere expressionisme van de School van Latem. Vallois streeft geen grote ver-

223

VALLOIS. Une famille de peintres du nord de la France en dialogue avec la Flandre

Joost De Geest

Claude Vallois (Lille, °1927) fait partie, en tant qu’artiste, de la génération de l’Atelier de la Monnaie, qui a suscité l’intérêt une quinzaine d’années après celle de ce qu’on a appelé l’École de Roubaix. Cette génération a récemment fait l’objet d’une reconnaissance officielle par le biais d’une rétrospective au musée des Beaux-Arts de Lille.

Il suit des cours à l’École des beaux-arts à Lille, où il obtient quelques mentions et prix. Il y rencontre aussi une jeune peintre, Michèle Carnel, qui deviendra son épouse. Tout cela mène en 1959 à la création de l’Atelier de la Monnaie (au n° 61 de la rue de la Monnaie, presque en face de l’École des beaux-arts!). Le dit atelier était atelier pour les artistes mais aussi lieu de rencontre, espace d’exposition, salle de conférences, etc.

Ces années-là (1958 – début des années 60), Vallois peint de préférence le paysage flamand, entre Lille et la mer, les petites fermes, les arbres marqués par le vent. D’un point de vue esthétique, il se situe non loin de l’expressionnisme tardif de l’École de Laethem. Vallois ne cherche pas à obtenir de grandes déformations, mais plutôt une expression intensifiée par la couleur. Dans le courant des années soixante, il évolue alors vers une forme d’abstraction lyrique, dans laquelle prime son intérêt pour la couleur.

vormingen na, veeleer een verhevigde expressie via de kleur. In de loop van de jaren '60 evolueert hij dan naar een vorm van lyrische abstractie, waarin zijn belangstelling voor de kleur primeert.

Het noodlot heeft Vallois niet gespaard. In 1967 besluit hij – merkwaardigerwijze – een deel van zijn werk te vernietigen! Hij slaat echter een aantal werken en maquettes van sculpturen op, in een lokaal boven een danszaal die hij volledig gerenoveerd had. Door een aanslag gaan de dancing en het hele werk van Vallois (op de verkochte stukken na) in de vlammen op. Om in zijn levensonderhoud te voorzien was de schilder verplicht decoratie opdrachten (vitrines, winkelinterieurs enz.) uit te voeren, vaak in samenwerking met Roger Frezin, ook mede-oprichter van het Atelier. Daarna treedt Vallois in dienst van de ORCEP – een dienst van het gewest Nord-Pas-de-Calais – als raadgever voor de tentoonstellingen (inrichting), voornamelijk in de Noord-Franse regio, maar soms ook in België. Zo werkte Vallois vele jaren mee aan de zomertentoonstellingen in Beauvoorde. Hij zorgde voor het decor en de ophanging, tot ieders tevredenheid. Het Noord-Franse gewest opende in die periode een “antenne” bij de EU in Brussel en ook daar zorgde hij in de bureaus voor de tentoonstellingen.

Ondertussen begon Vallois opnieuw te schilderen. Het is nu duidelijk dat zijn Vlaamse expressionistische geest niet verdwenen is. De keuze van het onderwerp is tekenend voor de kunstenaar. De aandacht voor de materie is nog ge-

En 1967, Vallois décide de détruire une partie de son œuvre! Il conserve cependant plusieurs toiles et maquettes de sculptures. Mais ces dernières (à l'exception des œuvres vendues) sont réduites en cendres lors d'un incendie. Pour subvenir à ses besoins, il réalise des travaux de décoration (vitrines, intérieurs de magasins, etc.), souvent en collaboration avec Roger Frezin, également cofondateur de l'Atelier de la Monnaie. Vallois entre ensuite au service de l'Office régional de la culture et de l'éducation permanente (ORCEP) en tant que conseiller pour les expositions, surtout dans la région du nord de la France, mais aussi parfois en Belgique. C'est ainsi que Vallois a contribué de nombreuses années aux expositions estivales à Beauvoorde.

Entre-temps, Vallois a repris ses pinceaux. Il est clair maintenant que son esprit expressionniste flamand n'a pas disparu. Le choix du sujet est marquant pour l'artiste. L'attention pour la matière a encore grandi. Tout cela est reproduit avec une force sauvage, qui n'exclut pas la nuance.

Michèle Carnel (Calais, °1933) a étudié à l'École des beaux-arts de Lille de 1949 à 1954 ; elle est ainsi entrée en contact avec les jeunes artistes qui allaient créer l'Atelier de la Monnaie quelques années plus tard. De son œuvre de cette période, il n'est pas resté grand-chose. Elle a arrêté de peindre après la naissance de son fils en 1959.

On a heureusement conservé l'un ou l'autre tableau de cette période d'activité relativement courte, des portraits surtout. Elle a notamment peint l'artiste Louise Couppé. L'Atelier est le premier mouvement du Nord-Pas-de-Calais dans

groeit. Dat alles wordt weergegeven met een wilde kracht, die de nuance niet uitsluit.

Michèle Carnel (Calais, °1933) studeerde aan de École des beaux-arts van Rijsel van 1949 tot 1954 en kwam zo in contact met de jonge kunstenaars die een paar jaar later het Atelier de la Monnaie zullen oprichten. Van haar werk uit die periode is niet veel overgebleven omdat haar moeder haar werk in een bui van neerslachtigheid weggooide. Zij hield op met schilderen na de geboorte van haar zoon, Vincent Vallois, in 1959.

Maar er is gelukkig toch een en ander bewaard, vooral portretten. Zo schilderde zij Louise Couppé, een kunstenares die actief was in het Atelier en ook een rol speelde in de Franse museumwereld (Musée Quentonis, in Etaples en het museum van Le Touquet). Het Atelier is de eerste beweging in Nord-Pas-de-Calais waarin vrouwen, Carnel, Couppé, Lyse Oudoire en Jacqueline Storme, een belangrijke rol spelen. De portretten van Carnel zijn sober, wat ingetogen en gestileerd.

Vincent Vallois (Rijsel, °1959) studeert aan de École Régionale Supérieure d'expression plastique in Tourcoing en aan de École Nationale supérieure des arts décoratifs, in Parijs. Zijn kunst is veelzijdig en staat vaak in verband met zijn reizen. Zo ontdekte hij juist na zijn studie Scandinavië, Schotland en Ierland, en Cobra. Hij reist naar het zuiden, Corsica, Var, Sicilië en verblijft in 1996 zes maand in Rome (Fondation Wicar). Tijdens die reizen vult hij vele schetsboe-

lequel des femmes, Carnel, Couppé, Lyse Oudoire et Jacqueline Storme, jouent un rôle important.

Vincent Vallois (Lille, °1959) étudie à l'École régionale supérieure d'expression plastique à Tourcoing et à l'École nationale supérieure des arts décoratifs à Paris. Son art est souvent lié à ses voyages, au cours desquels il remplit de nombreux carnets d'annotations et de croquis spontanés et puissants au crayon et à l'aquarelle. Ceux-ci forment la base des grands formats qu'il peint dans son atelier à Roubaix. Vincent Vallois ne prend qu'occasionnellement des œuvres historiques comme motif. Il aime travailler sur grand format. Il attache alors surtout de l'importance à la dynamique de l'image, à l'exemple d'Édouard Pignon, qu'il a bien connu pendant tout un temps. Cet artiste a exposé de temps à autre en Belgique, à la côte, à Courtrai et à Tournai.

Valérie Vallois (Lille, °1960) a étudié à l'École régionale des arts plastiques, à Lille et au Centre art & industrie à Tourcoing (infographie textile). En 1985, elle a remporté le prix Deplechin. Elle travaille pendant des années comme costumière pour le théâtre et comme créatrice de textile (lin, dentelle et tapis), pour l'entreprise Louis De Poortere, entre autres. Elle a attendu une douzaine d'années avant d'exposer son œuvre personnelle.

Elle peint d'abord de grands panneaux et des paravents associant des motifs végétaux et des figures. Suivent alors des formats ordinaires, au départ des aqua-

ken met spontane en krachtige notities in potlood en aquarel (en teksten). Die vormen de basis voor de grote formaten, die hij in zijn atelier schildert (een oud fabrieksgebouw in Roubaix). Vincent Vallois neemt slechts bij gelegenheid historische werken als motief. Hij werkt ook graag op groot formaat in variaties. Daarin heeft hij dan vooral oog voor de dynamiek in het beeld. Dat heeft wellicht iets te maken met het voorbeeld van Edouard Pignon, die hij lange tijd goed gekend heeft. Deze kunstenaar heeft al vaker in België geëxposeerd, aan de kust, in Kortrijk en Doornik.

Valérie Vallois (Rijsel, °1960) studeerde aan de École Régionale des arts plastiques, in Rijsel en het Centre art et industrie in Tourcoing (infografie textiel), waarvoor zij in 1985 de Prix Deplechin behaalde. Zij werkt jarenlang als kostuumontwerpster voor het theater en als textielontwerpster (linnen, kant en tapijt), bij voorbeeld bij Louis De Poortere. Zo was zij dagelijks bezig met tekenen en schilderen (aquarel), maar dat was nog geen eigen werk. Het heeft zowat twaalf jaar geduurd voor dat naar boven kwam.

Eerst schildert zij grote panelen en kamerschermen waarop plantaardige motieven en figuren gecombineerd worden. Daarop volgen gewone formaten, aanvankelijk aquarellen. Zij dacht er eerst aan ook in olieverf te schilderen! Maar in de lente van 2008 toonde zij in haar galerie in Rijsel (Galérie Vasse) een reeks werken in olieverf.

relles. Au printemps 2008, elle exposait à la galerie Vasse à Lille une série de peintures à l'huile.

Ses aquarelles ont fait quelque peu sensation auprès du public du nord de la France. De toute évidence, on n'attendait pas d'une styliste en textile ces points de vue originaux combinés à un puissant talent pour reproduire l'essence et le mouvement de la végétation, de l'eau et de la terre. Elle partage avec la famille Vallois non seulement l'amour de l'art, mais aussi cette approche empreinte de force.

Le slogan de l'Atelier de la Monnaie, « Halte à l'immobilisme », s'applique bien à la famille Vallois. Ils ne se sont jamais laissés abattre par les déboires de toutes sortes.

Illustrations : cfr. pp. 152-155.

(Traduit du néerlandais par Marielle Goffard)

Haar aquarellen hebben een kleine sensatie veroorzaakt bij het Noord-Franse publiek. Men verwachtte van een textielfontainer blijkbaar niet die originele invalshoeken met een krachtig talent om de essentie en beweging van de plantengroei, water en land weer te geven. Dat maakt van die aquarellen (of juistergemengde technieken) een prachtige bloesem. Met de familie Vallois heeft zij niet alleen de gedrevenheid voor de kunst gemeen, maar ook die krachtige aanpak. Het motto van het Atelier: “Halte à l’immobilisme”, is van toepassing op de familie Vallois. Zij hebben zich nooit laten tegenhouden door allerlei tegenslagen. De kunstenaar die in elk van hen schuilt, is er altijd in geslaagd aan de oppervlakte te komen, met Vlaamse koppigheid.

Illustraties: zie pp. 152-155.